

دانشکده علوم اجتماعی
گروه روان‌شناسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته‌ی روان‌شناسی
گرایش عمومی

عنوان پایان نامه

**پیش‌بینی نگرش به ازدواج از طریق ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جو
خانوادگی در دانشجویان مجرد دانشگاه رازی کرمانشاه**

استاد راهنما
دکتر جهانگیر کرمی

استاد مشاور
دکتر خدامراد مومنی

نگارش
کژال آشته

مهر ۱۳۹۳

سپاس

برخود لازم میدانم از زحمات بی دریغ استاد ارجمند جناب آقای دکتر جهانگیر کرمی که در این پژوهش به عنوان استاد راهنما با ارائه‌ی توصیه‌های ارزشمند، مراد رکیه‌ی مراحل کاریاری نمودند، صمیمانه تشکر می‌کنم.

از جناب آقای دکتر مومنی که به عنوان استاد مشاور در این پژوهش متحمل زحمت شدند، تشکر مینمایم،

از اساتید گرانقدر آقایان دکتر هژیرو دکتر گل محمدیان که زحمت بازخوانی و داوری این پژوهش را داشتند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

از پدر و مادرم که همراهان همیشگی زندگی ام هستند کمال تشکر را دارم.

از همسرم که مشوق اصلی من هستند و این مدت صبورانه حمایت کردند، بی نهایت سپاسگزارم.

با عشق

تقدیم بہ

دخترم نیلا

چکیده

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی نگرش به ازدواج از طریق ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جوخانوادگی بود. پژوهش توصیفی، از نوع همبستگی و جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان مجرد دانشگاه رازی کرمانشاه بود. نمونه‌ای به حجم ۳۵۹ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شد. شرکت‌کنندگان به پرسشنامه‌های ویژگی‌های شخصیتی مک کری و کاستا (۱۹۸۹)، سبک‌های دلبستگی کولینز و رید (۱۹۹۰)، جوخانوادگی موس و موس (۱۹۸۶) و نگرش به ازدواج اس پارک (۲۰۱۲) پاسخ دادند. نتایج به دست آمده با استفاده از رگرسیون و ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که مولفه‌های ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جو خانوادگی توانایی پیش‌بینی نگرش به ازدواج را دارند. همچنین مولفه‌های ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جوخانوادگی با مولفه‌های نگرش به ازدواج رابطه‌ی معنادار دارند. با توجه به یافته‌های پژوهش، می‌توان گفت که ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جو خانوادگی از مولفه‌های موثر و مرتبط با نگرش به ازدواج هستند که این نکته می‌تواند در مشاوره‌های قبل از ازدواج مورد توجه قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی، جوخانوادگی، نگرش به ازدواج، دانشجویان مجرد

فصل اول: کلیات پژوهش

۲	۱-۱- بیان مسئله
۴	۲-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش
۵	۳-۱- اهداف پژوهش
۵	۴-۱- سوال‌های پژوهش
۶	۵-۱- تعاریف مفهومی متغیرها
۷	۶-۱- تعاریف عملیاتی متغیرها

فصل دوم: پیشینه پژوهش

۹	۱-۲- روان‌شناسی اجتماعی و نگرش‌ها
۹	۱-۱-۲- تعاریف نگرش‌ها
۱۱	۲-۱-۲- نظریه هاولند
۱۴	۳-۱-۲- نظریه مشوق‌ها و تعارض‌ها
۱۵	۲-۲- الگوهای شناختی تغییر نگرش
۱۵	۱-۲-۲- نظریه تعادل
۱۶	۲-۲-۲- نظریه توافق
۱۸	۳-۲-۲- نظریه همسازی شناختی
۱۸	۴-۲-۲- نظریه قضاوت اجتماعی
۱۹	۳-۲- الگوهای کارکردی
۲۰	۴-۲- شخصیت
۲۰	۱-۴-۲- تعاریف شخصیت
۲۱	۲-۴-۲- تیپ‌های شخصیت
۲۲	۳-۴-۲- رویکردهای روان‌شناختی شخصیت
۲۲	۱-۳-۴-۲- نظریه تحلیلی فروید
۲۴	۲-۳-۴-۲- رویکرد رفتارگرایی-نظریه اسکینر
۲۴	۳-۳-۴-۲- رویکرد انسان‌گرایی-نظریه مزلو
۲۵	۴-۳-۴-۲- رویکرد روان‌شناسی فردی-نظریه آدلر
۲۵	۵-۳-۴-۲- رویکرد پدیدار شناختی-نظریه کارل راجرز
۲۵	۶-۳-۴-۲- رویکرد شناختی-نظریه کلی
۲۶	۷-۳-۴-۲- نظریه تحلیل عوامل ریموند بی کتل
۲۷	۸-۳-۴-۲- رابرت مک کری و پل کاستا: صفات پنج‌گانه شخصیت
۲۸	۵-۲- سبک‌های دلبستگی
۲۹	۱-۵-۲- نظریه کردار شناختی دلبستگی

۳۰	..... ۲-۵-۱-۱- ثبات دلبستگی
۳۱	..... ۲-۵-۱-۲- مولفه‌های اصلی دلبستگی
۳۱	..... ۲-۵-۱-۳- دلبستگی در رویکردهای مختلف
۳۳	..... ۲-۶- دیدگاه بالبی در مورد دلبستگی
۳۴	..... ۲-۷- تفاوت‌های فردی در سازمان دلبستگی
۳۵	..... ۲-۷-۱- ویژگی کودکان ایمن
۳۸	..... ۲-۷-۲- ویژگی کودکان نایمن
۴۱	..... ۲-۸- سبک‌های دلبستگی در بزرگسالی
۴۱	..... ۲-۸-۱- مقایسه‌ی سبک دلبستگی در کودک و بزرگسال
۴۳	..... ۲-۹- جو خانوادگی
۴۴	..... ۲-۹-۱- خانواده چیست
۴۴	..... ۲-۹-۲- فرایندهای خانوادگی
۴۴	..... ۲-۹-۳- بافت اجتماعی خانواده
۴۴	..... ۲-۱۰- انواع خانواده‌ها
۴۴	..... ۲-۱۰-۱- خانواده‌های سالم
۴۵	..... ۲-۱۰-۲- خانواده‌های غیر سالم
۴۶	..... ۲-۱۰-۳- خانواده‌های مشکل دار
۴۷	..... ۲-۱۱- پیشینه پژوهش

فصل سوم: روش‌شناسی پژوهش

۵۷	..... ۳-۱- طرح پژوهش
۵۷	..... ۳-۱-۱- جامعه آماری
۵۷	..... ۳-۱-۲- حجم نمونه و روش نمونه‌گیری
۵۸	..... ۳-۲- ابزارهای پژوهش
۵۸	..... ۳-۲-۱- پرسشنامه نگرش به ازدواج اس پارک
۵۸	..... ۳-۲-۲- پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت مک کری و کاستا (NEO)
۶۰	..... ۳-۲-۳- پرسشنامه سبک‌های دلبستگی بزرگسالان کولینز و رید
۶۱	..... ۳-۲-۴- پرسشنامه جو خانوادگی موس و موس
۶۳	..... ۳-۳- روش اجرا
۶۳	..... ۳-۴- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۶۵	..... ۴-۱- یافته‌های توصیفی پژوهش
۶۷	..... ۴-۲- یافته‌های استنباطی

فصل پنجم: بحث و تفسیر

۸۳	۱-۵- یافته‌های مربوط به سوال یکم پژوهش.....
۸۴	۲-۵- یافته‌های مربوط به سوال دوم پژوهش.....
۸۵	۳-۵- یافته‌های مربوط به سوال سوم پژوهش.....
۸۷	۴-۵- یافته‌های مربوط به سوال چهارم پژوهش.....
۸۸	۵-۵- محدودیت‌های پژوهش.....
۸۸	۶-۶- پیشنهادها.....
۸۸	۵-۶-۱- پیشنهادهای پژوهشی.....
۸۹	۵-۶-۲- پیشنهادهای اجرایی.....
۹۰	منابع.....
۱۰۱	پیوست.....

فهرست جداول

صفحه	جدول
۵۷	جدول ۳-۱- میانگین و انحراف استاندارد آزمودنی ها بر حسب سن
۵۸	جدول ۳-۲: توزیع فراوانی نمونه بر حسب جنسیت
۶۵	جدول ۴-۱ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پنج عامل شخصیت
۶۶	جدول ۴-۲ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای سبک دلبستگی
۶۶	جدول ۴-۳ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای جو خانوادگی
۶۷	جدول ۴-۴ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای نگرش به ازدواج
۶۸	جدول ۴-۵ ضرایب همبستگی متغیرهای ویژگی های شخصیتی و نگرش به ازدواج
۶۹	جدول ۴-۶ ضرایب همبستگی بین متغیرهای سبک دلبستگی و نگرش به ازدواج
۷۰	جدول ۴-۷ ضرایب همبستگی بین متغیرهای جو خانوادگی و نگرش به ازدواج
۷۲	جدول ۴-۸ ضرایب همبستگی بین ابعاد جو خانوادگی با نگرش به ازدواج
۷۲	جدول ۴-۹ نتایج رگرسیون پیش بینی نگرش به ازدواج توسط ویژگی های شخصیتی ، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۳	جدول ۴-۱۰ تحلیل رگرسیون پیش بینی نگرش به ازدواج توسط ویژگی های شخصیتی ، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۳	جدول ۴-۱۱ نتایج رگرسیون پیش بینی تمایل به ازدواج توسط ویژگی های شخصیتی ، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۴	جدول ۴-۱۲ نتایج رگرسیون پیش بینی تمایل به ازدواج توسط ویژگی های شخصیتی ، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۴	جدول ۴-۱۳ رگرسیون گام به گام پیش بینی تمایل به ازدواج بر اساس ویژگی شخصیتی، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۵	جدول ۴-۱۴ رگرسیون پیش بینی نگرش کلی به ازدواج توسط ویژگی های شخصیتی ، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۵	جدول ۴-۱۵ تحلیل رگرسیون پیش بینی نگرش کلی به ازدواج توسط ویژگی شخصیتی ، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۶	جدول ۴-۱۶ رگرسیون گام به گام پیش بینی نگرش کلی به ازدواج بر اساس ویژگی شخصیتی، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۷	جدول ۴-۱۷ رگرسیون برای پیش بینی جنبه هایی از ازدواج توسط ویژگی های شخصیتی ، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۷	جدول ۴-۱۸ نتایج رگرسیون برای پیش بینی جنبه هایی از ازدواج توسط ویژگی شخصیتی ، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۸	جدول ۴-۱۹ رگرسیون گام به گام پیش بینی جنبه هایی از ازدواج بر اساس ویژگی شخصیتی، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۷۸	جدول ۴-۲۰ رگرسیون گام به گام پیش بینی نگرش به ازدواج بر اساس ویژگی شخصیتی، سبک دلبستگی و جو خانوادگی
۸۰	جدول ۴-۲۱ رگرسیون گام به گام پیش بینی نگرش به ازدواج بر اساس ویژگی شخصیتی، سبک دلبستگی و جو خانوادگی

جدول ۲۱-۴ نتایج تحلیل همبستگی کانونی..... ۸۱

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- بیان مسئله

ازدواج را می‌توان یکی از مراحل سه‌گانه‌ی زندگی (تولد، ازدواج و مرگ) به حساب آورد (باقیانی مقدم، ۱۳۹۰). در واقع ازدواج مهم‌ترین و بنیادی‌ترین رابطه‌ی انسانی است (اس پارک^۱، ۲۰۱۲). از این رو، جایگاه خانواده و نداشتن مشکلات در زندگی زناشویی، برای داشتن کانون امن، تا جایی اهمیت دارد که برخلاف تمام شکست‌ها و طلاق‌هایی که در جامعه دیده می‌شود، آرزوی داشتن زندگی سالم و خانواده‌ای آرام، پیش فرض فکری اذهان کلی جوانان قبل از تشکیل خانواده است و آن دغدغه‌های ذهنی، فرایندی است که آینده‌ای آرام را در سیستم فکری جوانان جست‌وجو می‌کند (برنارد^۲، ۲۰۰۱؛ به نقل از امانی، ۱۳۸۲). اگرچه ازدواج هنوز بخشی از ساختار جامعه است، اما اکنون دیگر والدین و واسطه‌های ازدواج، انتخاب همسر را تحمیل نمی‌کنند و در عوض، بیشتر انتخاب آزاد حاکم است یا این‌گونه به نظر می‌رسد، اما در واقع، انتخاب همسر توسط افراد، تحت تاثیر عوامل زیادی است که به طور غیر مستقیم بر انتخاب آن‌ها موثر است. یکی از این موارد، نگرش‌های افراد است. افراد قبل از آن‌که ازدواج کنند، نسبت به ازدواج، نگرش‌ها و دیدگاه‌هایی دارند که این نگرش‌ها در آینده، در انتخاب همسر توسط آن‌ها نقشی تعیین‌کننده دارند. نگرش به ازدواج^۳ یکی از مکانیسم‌های کلیدی برای پیش‌بینی رفتار واقعی در ازدواج بوده (نیلفروشان، نویدیان و عابدی، ۱۳۹۲) که عبارت است از عقیده‌ی ذهنی و باورهای فرد در مورد ازدواج که در مراحل اولیه‌ی زندگی شکل گرفته و سازه‌ای نسبتاً پایدار است (براتین^۴، ۱۹۹۸).

تحقیقات نشان داده‌اند که خانواده‌ی فرد در شکل‌گیری نگرش به ازدواج وی نقش مهمی دارد (کری^۵، ۲۰۰۵). بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی، نگرش‌ها و رفتارهای هر فرد از طریق تقلید، نمونه‌گیری، مشاهده و تمرین یاد گرفته می‌شوند (سگرین، تیلور و آلتمان^۶، ۲۰۰۵). بوئن از طریق مفهوم فرایند انتقال بین نسلی بیان می‌کند که چگونه الگوهای ارتباطی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود (گلدنبرگ^۷، ۲۰۰۸). زیرا محیط خانواده اولین جایی است که کودک در آن رشد می‌یابد و والدین اولین کسانی هستند که می‌بینند و از رفتار آن‌ها تقلید و نمونه‌گیری می‌کند و به تبع آن رفتارها و نگرش‌ها را تمرین می‌کند. نگرش‌ها یکی از

¹ - S. Park

² - Bernard

³ - Marital Attitude

⁴ - Brateen

⁵ - Carey

⁶ - Segrin, Taylor & Altman

⁷ - Goldenberg

ابزارهایی هستند که انتقال آن‌ها از طریق فرایند بین نسلی اتفاق می‌افتد (ریچ^۱، ۲۰۰۴). از جمله عواملی که بر شکل‌گیری نگرش‌ها به طور اعم و شکل‌گیری نگرش به ازدواج به طور اخص تاثیر گذار است، ویژگی‌های شخصیتی فرد است. صفات شخصیت اولین راهنمای تشخیص وضعیت شناختی و عاطفی افراد هستند و بر نقش‌های عاطفی-اجتماعی و رفتارهای بین فردی افراد تاثیر می‌گذارند (موینی هان و پترسون^۲، ۲۰۰۱). ویژگی‌های شخصیتی^۳، عبارت است از پنج عامل: روان‌رنجوری، برون‌گرایی، گشودگی، موافق بودن و باوجدان بودن (باگی^۴ و همکاران، ۲۰۰۷). گستردگی این مفهوم تا آنجایی است که بسیاری از پدیده‌های اجتماعی و روانی را تحت تاثیر قرار داده است، به نحوی که امروزه آن‌چه که عامل بقا و استمرار جوامع و زندگی بشری؛ یعنی ازدواج، پیوند تنگاتنگی با مفهوم شخصیت و ویژگی‌های شخصیت دارد (پورافکاری، عبری روزبھانی و حکیمی‌نیا، ۱۳۹۲). با بررسی این پنج عامل میتوان تا حدودی دیدگاه و نگرش به ازدواج فرد را پیش بینی کرد. می‌توان چنین استدلال کرد که افراد با داشتن ویژگی‌هایی مثل برون‌گرایی، گشودگی و باوجدان بودن، نگرش مثبت‌تری به مسایل زناشویی و ازدواج دارند (کاسیلاس و واتسون^۵، ۲۰۰۳). و افراد با داشتن ویژگی روان‌رنجوری، نگرش به ازدواج منفی‌تری دارند (پورافکاری و همکاران، ۱۳۹۲).

یکی از مفاهیمی که از بطن خانواده شکل می‌گیرد، مفهوم دلبستگی است. سروف، ایگلند، کارلسون و کولینز^۶ (۲۰۰۵) دلبستگی را این‌چنین تعریف می‌کنند: دلبستگی به طور کلی یعنی مامنی از آسایش، امنیتی برای کاوش و جست‌وجو کردن و منبعی برای اطمینان بخشی به کودک، زمانی که دچار پریشانی می‌شود. طبق نظر بالبی^۷ (۱۹۶۹، ۱۹۷۳ و ۱۹۸۰؛ به نقل از گودوین^۸، ۲۰۰۳) روابط دلبستگی همیشه موجودند و در سراسر چرخه زندگی فعال هستند، به طوری که پیوندهای دلبستگی در زندگی بزرگ‌سالی نیز ایجاد می‌شوند و بر فعالیت‌های مهم این دوران موثرند. روان‌شناسان سبک‌های دلبستگی را به عنوان عوامل پایدار و چند نسلی تلقی کرده و عنوان می‌کنند که چگونه خانواده‌ی مبدأ شخص، می‌تواند بر روابط زناشویی او تاثیر بگذارد (یونگ، کلاسکو و ویشار^۹، ۲۰۰۳). و نیز فرزندان تجربه رابطه‌ی خود و والدین را به عنوان مبنایی برای ایجاد صمیمیت در روابط به کار می‌برند (ریچ، ۲۰۰۴). تحقیقات نشان داده‌اند که ساختار، جو و محیط خانواده نیز در شکل‌گیری نگرش‌ها و نیز زندگی خانوادگی فرزندان نقش مهمی دارند (کری، ۲۰۰۵). روان‌شناسان متوجه شده‌اند که شیوه‌های پرورش و تربیت فرزندان، بر بسیاری از جنبه‌های روان‌شناختی از جمله سازگاری اجتماعی، احساس ارزش‌مندی، اعتماد به نفس بالا و شکل‌گیری نگرش‌ها، تاثیر فراوان دارد (اس

1 - Risch

2 - Moynihan, & Peterson

3 - Personality characteristics

4 - Bagbi

5 - Casilas, & Watson

6 - Attachment

7 - Sroufe, Egeland, Carlson, & Collins

8 - Bowlby

9 - Goodwin

10 - Youmg, Klasko, & Wishaar

پارک، ۲۰۱۲). با این حال هر فرد برای این که بتواند زندگی زناشویی موفق داشته باشد، قبل از هر چیز باید نگرش به ازدواج درستی داشته باشد. بنابراین برای شناسایی مولفه‌های مرتبط با نگرش به ازدواج نیاز به پژوهش‌های زیادی می‌باشد. اگرچه پژوهش‌هایی در این زمینه صورت گرفته است اما به صورت منسجم و منظم مورد بررسی قرار نگرفته است و در مطالعات پیشین هر کدام از این متغیرها به صورت مجزا و همراه متغیرهای دیگری مورد بررسی قرار گرفته‌اند و تا آنجا که محقق بررسی کرده، تاکنون مطالعه‌ای که از طریق ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جو خانوادگی نگرش به ازدواج را پیش‌بینی کند، انجام نشده است. بنابراین پژوهش حاضر با توجه به اهمیت و حساسیت بالای مسئله، به پیش‌بینی نگرش به ازدواج از طریق ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جو خانوادگی می‌پردازد.

۱-۲- اهمیت و ضرورت پژوهش

نخستین وظیفه هنجارهای اخلاقی یک جامعه، تنظیم روابط دو جنس مرد و زن بر پایه‌های مناسب است که انسانی‌ترین روش تنظیم این روابط، همان ازدواج است که می‌توان آن را به عنوان اتحاد میان زن و مرد برای بهبود و پیشرفت آینده تعریف کرد (ستوده، ۱۳۸۰). ازدواج پایه‌گذاری خانواده و تشکیل دهنده‌ی جامعه است. سلامت و سعادت جامعه در گرو پایه‌گذاری صحیح سنگ این بنا است. جوانان مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین قشر در هر جامعه هستند. هدایت صحیح آن‌ها در تصمیم‌گیری هایشان می‌تواند هم سود فردی را شامل شود و سود جمعی. زیرا جوانان هستند که آینده‌ی هر مملکت را می‌سازند و عدم موفقیت آن‌ها، عدم موفقیت جامعه را در پی دارد. امروزه یکی از بزرگ‌ترین دغدغه‌های جوانان، فرایند انتخاب همسر است، می‌توان گفت انتخاب فرد مناسب برای ازدواج، یکی از پراسترس‌ترین تصمیمات فرد در طول زندگی است (سپهری و حسن زاده توکلی، ۱۳۹۰). معمولاً باور افراد در مورد یافتن فرد مورد نظر قبل از ازدواج و بعد از آن متفاوت است. افراد با یک سری باورهای محدود کننده^۱ و کلیشه‌ای دست به انتخاب می‌زنند، اما بعد از شروع زندگی آن‌چه انتظار داشته‌اند را دریافت نمی‌کنند و از انتخاب خود مایوس می‌شوند (والر و مک لانهان^۲، ۲۰۰۵). یکی از روش‌های پیشگیری از بروز نارضایتی‌های زناشویی، بررسی نگرش به ازدواج جوانان، قبل از ازدواج است. در تشکیل زندگی مشترک جوانان، نقش خانواده؛ به عنوان کوچک‌ترین واحد اجتماعی با کارکردهای مختلف آن، می‌تواند هم در جنبه‌ی مثبت آن؛ یعنی ایجاد کانون آرامش و هم در جنبه‌ی منفی آن؛ یعنی ایجاد آسیب‌های اجتماعی، بسیار مهم و تأثیرگذار باشد. خانواده‌ها می‌توانند با ارایه الگوهای مناسب رفتاری و در پی آن کمک به شکل‌دهی درست نگرش افراد، به آن‌ها در ایجاد نگرش به ازدواج منطقی و کسب باورها و انتظارات واقعی در مورد ازدواج کمک برسانند. خانواده‌ها شکل دهنده‌ی شخصیت، نگرش و سبک‌های دلبستگی افراد هستند.

^۱ -Constraining beliefs

^۲ -Waller & McLanahan

بررسی ویژگی‌های شخصیتی، سبک دلبستگی و جو خانوادگی می‌توانند به ما کمک کنند که عوامل موثر در شکل‌دهی نگرش به ازدواج افراد را در مهم‌ترین نهاد جامعه تشخیص دهیم. بررسی نوع نگرش به ازدواج جوانان به ازدواج، نه تنها موجب صرفه جویی در هزینه‌های قابل ملاحظه‌ای از نظر نیروی انسانی و مالی می‌شود، بلکه کمک می‌کند که اگر در باورها و نگرش آن‌ها مشکلی وجود داشت، قبل از ازدواج آن‌ها را شناسایی کرده، به اصلاح آن‌ها پرداخت و از اطلاعات به دست آمده در طراحی برنامه‌های آموزشی در سطح کلان و مشاوره‌های قبل از ازدواج استفاده کرد.

شناسایی درست و ارزیابی صحیح نگرش به ازدواج یکی از اساسی‌ترین فعالیت‌ها در مطالعاتی است که هدف آن‌ها پیش‌بینی و شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی زناشویی است (هولمن، ۲۰۰۱). زیرا نوع نگرش به ازدواج می‌تواند در آینده به رضایت یا عدم رضایت زناشویی فرد منجر شود. از سوی دیگر، نگرش به ازدواج جزء مفاهیمی است که در عین اهمیت زیادی که در شکل‌دهی آینده فرد دارد، به ندرت در ایران مورد بررسی قرار گرفته است. بررسی این متغیر و شناسایی نقاط ضعف نگرش افراد می‌تواند به نوعی اقدام پیشگیرانه محسوب شود که با تصحیح نگرش به ازدواج شان، در انتخاب صحیح همسر آینده به آن‌ها کمک کند. در سطح دانشگاه، می‌توان با شناسایی نقاط ضعف موجود در نگرش به ازدواج دانشجویان، با برگزاری کارگاه‌ها و جلسات مشاوره به آن‌ها در انتخاب درست و آگاهانه در امر ازدواج و ایجاد نگرش صحیح کمک کرد.

۱-۳- اهداف پژوهش

تعیین رابطه ویژگی‌های شخصیتی با نگرش به ازدواج
تعیین رابطه سبک‌های دلبستگی با نگرش به ازدواج
تعیین رابطه جو خانوادگی با نگرش به ازدواج
تعیین رابطه ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جو خانوادگی با نگرش به ازدواج

۱-۴- سوال‌های پژوهش

آیا بین ویژگی‌های شخصیتی و نگرش به ازدواج رابطه وجود دارد؟
آیا بین سبک‌های دلبستگی و نگرش به ازدواج رابطه وجود دارد؟
آیا بین جو خانوادگی و نگرش به ازدواج رابطه وجود دارد؟
آیا بین ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جو خانوادگی رابطه وجود دارد؟

۱-۵- تعاریف مفهومی متغیرها

نگرش به ازدواج: نگرش به ازدواج عبارت است از عقیده ذهنی و باورهای فرد در مورد ازدواج (براتین، ۱۹۹۸) که در مراحل اولیه زندگی شکل گرفته و سازه ای نسبتاً ثابت است (ترنت^۱، ۱۹۹۲). در واقع انتظارتی است که هریک از زوجین از دیگری دارد و چارچوب از پیش تعیین شده ای دارد که می تواند مبتنی بر واقعیت نباشد (ابراهیمی، ۱۳۸۷).

ویژگی های شخصیتی: کاستا و مک کری^۲ (۱۹۹۲)، شخصیت را براساس ویژگی های اصلی در الگوی ویژه ای با عنوان پنج ویژگی بزرگ شخصیت تشریح کردند. این ویژگی ها عبارتند از: روان نژندی، برونگرایی، انعطاف پذیری، دلپذیری و وظیفه شناسی. روان نژندی به تمایل فرد برای تجربه اضطراب، تنش، ترحم جویی، خصومت، افسردگی و حرمت نفس پایین بر می گردد. برون گرایی، به تمایل فرد برای مثبت بودن، جرات طلبی، پراثری بودن و صمیمیت اطلاق می شود. انعطاف پذیری به تمایل فرد برای کنجکاوی، عشق به هنر و هنرمندی گفته می شود. دلپذیری یا مقبولیت به تمایل فرد برای بخشندگی، مهربانی، سخاوت، همدلی و هم فکری، نوع دوستی و اعتماد ورزی مربوط می شود. وظیفه شناسی به تمایل فرد برای منظم بودن و کارآمدی، قابل اعتماد بودن، خودنظم بخشی، پیشرفت مداری، منطقی بودن و آرام بودن بر می گردد (حق شناس، ۱۳۸۵).

سبک های دلبستگی: دلبستگی پیوند عاطفی عمیقی است که با افراد خاص در زندگی خود داریم و باعث می شود از تعامل با آن ها لذت ببریم و در مواقع استرس از نزدیکی آن ها احساس آرامش کنیم (بالبی ۱۹۶۹؛ به نقل از بشارت، ۱۳۸۴). مفهوم دلبستگی و تعلق به طور اساسی توسط بالبی مطرح شد. او عنوان کرد که تجربه صمیمانه دوران کودکی به شکل گیری طرحواره ها در افراد منجر می شود و این طرحواره ها را به عنوان مدل- های فعال شناختی در مورد روابط صمیمانه نام گذاری کرد. بالبی مطرح کرد که مرزهای عاطفی نزدیک با والدین به احساس امنیت منجر می شود. از طرف دیگر، روابط منفی خالی از عواطف و همراه با تنبیه در اوایل کودکی باعث می شوند که فرد یک سبک دلبستگی ناامن را تجربه کند. اینثورث^۳ نظریه بالبی را گسترش داده و سبک های دلبستگی را به سه دسته ایمن، ناایمن اجتنابی و ناایمن دوسوگرا (اضطرابی) تقسیم کرده است (یامبول^۴، ۲۰۱۰).

جو خانوادگی: شبکه ارتباطی اعضای خانواده و مجموعه قوانین حاکم بر محیط و جو خانواده را شامل می شود. در واقع سیستم خانواده یک ارگانسیم زنده است و سلامت و توانایی آن برای انجام وظایف، متأثر از سلامت تمامی اعضایش است (نصر اصفهانی، اعتمادی و شفیع آبادی، ۱۳۹۱).

¹ -Trent

² -Costa & Mccare

³ -Ainsworth

⁴ -Yumbul

۱-۶- تعاریف عملیاتی متغیرها

نگرش به ازدواج: نگرش به ازدواج نمره ای است که آزمودنی از پرسشنامه‌ی نگرش به ازدواج "اس پارک" کسب کرده است.

ویژگی‌های شخصیتی: منظور از ویژگی‌های شخصیتی، نمره ای است که فرد از هر کدام از پنج مؤلفه پرسشنامه شخصیت "کاستا و مک کری" (NEO) کسب کرده است.

سبک‌های دلبستگی: سبک‌های دلبستگی در پژوهش حاضر عبارت است از نمره ای که آزمودنی از پرسشنامه "کولینز و رید"^۱ به دست آورده است.

جو خانوادگی: منظور از جو خانوادگی نمره ای است که آزمودنی از پرسشنامه "موس و موس"^۲ به دست آورده است.

---

¹ -Read

² -Moss & Moss

فصل دوم

ادبیات و پیشینه پژوهش

۲-۱- روان‌شناسی اجتماعی و نگرش‌ها

از جمله مهم‌ترین محورهای مطالعه در روان‌شناسی اجتماعی، مبحث نگرش‌ها است. روان‌شناسان اجتماعی اصطلاح نگرش را برای اطلاق به ارزشیابی افراد از تقریباً هر جنبه‌ای از جهان اجتماعی به کار می‌برند (پتی، ویلر و تورمالا^۱، ۲۰۰۳). به چند دلیل نگرش‌ها از همان نخستین روزهای روان‌شناسی اجتماعی نقشی محوری در آن داشته‌اند. نخست اینکه نگرش‌ها افکار ما را تحت تاثیر قرار می‌دهند، حتی اگر همیشه در رفتار آشکار ما منعکس نشوند. دوم اینکه نگرش‌ها اغلب واقعا رفتار ما را تحت تاثیر قرار می‌دهند. این مطلب به ویژه وقتی بیشتر محتمل است که نگرش‌ها قوی، به خوبی مستقر و دسترسی‌پذیر باشند (آیزن^۲، ۲۰۰۱). تقریباً همه روان‌شناسان اجتماعی بر این باورند که نگرش‌ها آموختنی هستند. در زیر ابتدا تعاریفی که از نگرش شده بیان می‌شود و بعد از آن نظریه‌هایی که در مورد نگرش وجود دارند ذکر می‌شوند.

۲-۱-۱- تعاریف نگرش

از آنجا که نگرش مفهومی انتزاعی است، نمی‌توان انتظار داشت که صاحب نظران در مورد ماهیت نگرش‌ها اتفاق نظر داشته باشند. این اختلاف نظر در تعریف نگرش نیز دیده می‌شود. تعریف‌های بسیار متعدد و متنوعی از نگرش شده است که در اینجا به تعدادی از آن‌ها که شهرت بیشتری دارند، اشاره می‌کنیم. این تعریف‌ها به تدریج در طی زمان گرایش به دقیق‌تر شدن و عینی‌تر شدن پیدا کرده‌اند.

- ۱- نگرش عبارت است از آمادگی برای توجه یا اقدام به عمل از نوعی مشخص (بالدوین^۳، ۱۹۰۱).
- ۲- از نگرش، ما فرایندی از هشیاری فردی را می‌فهمیم که فعالیت واقعی یا احتمالی متناظر با ارزش‌ها و فعالیت‌های اجتماعی به هر شکلی را تعیین می‌کند و حلقه‌ی پیوند بین آن‌هاست (توماس و نانیککی^۴، ۱۹۱۸).
- ۳- وقتی یک تجربه‌ی خاص به طور مداوم تکرار می‌شود، تغییر آمایه‌ای ایجاد می‌شود که بسیاری از سلولهای عصبی مرکزی را تحت تاثیر قرار می‌دهد و در بخش‌های دیگر دستگاه عصبی مرکزی گسترش می‌یابد. این تغییرات، در آمایه‌ی دستگاه عصبی مرکزی فرایند دریافت را تعدیل می‌کند. بر حسب زندگی ذهنی، این آمایه‌های کلی، نگرش خوانده می‌شود (وارن^۵، ۱۹۲۲).

^۱ -Petty, Wheeler & Tormala

^۲ -Ajzen

^۳ -Baldwin

^۴ -Tomas & Naniecki

^۵ -Warren

۴- نگرش، یا از پیش آماده بودن برای پاسخ واقعی، یک عامل تعیین کننده ی مهم وقوع رفتار اجتماعی است. چنین زمینه های عصبی و هشیاری همراه با آن ها متعدد بوده و در زندگی اجتماعی بسیار با اهمیت اند (آلپورت^۱، ۱۹۲۴).

۵- نگرش، مجموعه ای از احساسات، امیال، ترس ها، اعتقادات، پیشداوری ها یا تمایلات دیگر است که برای وارد عمل شدن یک شخص به خاطر تجربه های گوناگون او، آمادگی های لازم را فراهم می کند (چیو^۲، ۱۹۲۸).

۶- نگرش، نشان دهنده ی آمادگی عمومی ارگانسیم به صورت یک کل، نسبت به یک شیء یا موقعیت است که سازگاری با آن را طلب می کند (لاندبرگ^۳، ۱۹۲۹).

۷- نگرش عبارت است از گرایش به عمل، که مرکب از یکپارچه سازی پاسخ های ویژه ی متعدد و مشابه از نظر نوع بوده و به عنوان یک "آمایه" عصبی کلی وجود دارد، و وقتی به وسیله ی محرک خاصی فعال شود، منجر به رفتاری می شود که آشکارا تابعی از آن گرایش است تا از محرک فعال کننده. نکته ی مهمی که باید درباره ی این تعریف یادآور شد این است که در اینجا نگرش ها به عنوان تعیین کننده های گسترده و عمومی رفتار (نه ساده و خاص) در نظر گرفته می شوند (گوردون آلپورت، ۱۹۲۹).

۸- نگرش، اساسا شیوه ای از آمادگی در جهت موافق یا مخالف با چیزهاست. نگرش ها نه به گذشته ربط دارند و نه اساسا به زمان حال، بلکه به عنوان یک قاعده، به آینده مربوط می شوند.

۹- نگرش یک حالت گرایش ذهنی در انسان است برای عمل در جهت موافق یا مخالف با یک شیء معین..
۱۰- نگرش عبارت است از یک حالت کم و بیش بادوام در سازمان ذهنی، که فرد را آماده می کند تا به شکلی مشخص نسبت به یک شیء یا موقعیت که به او ربط دارد، واکنش نشان دهد (کنتریل^۴، ۱۹۳۴).

۱۱- نگرش، یک حالت روانی و عصبی آمادگی است که از طریق تجربه، سازمان داده شده و تأثیری هدایتی یا پویا بر پاسخ های فرد به همه ی اشیا و موقعیت هایی که با آن ها مربوط است، دارد (گوردون آلپورت، ۱۹۳۵).

آلپورت (۱۹۳۵) براین باور است که می توان در بیشتر تعریف های ظاهرا متفاوت نگرش، فصل های مشترکی پیدا کرد. هر کدام از تعریف ها به صورتی، خصوصیت اصلی نگرش را آمادگی برای پاسخ دادن می دانند. نگرش، حالت درونی و آمادگی است به جای اینکه علنی و عملی باشد؛ یعنی نگرش رفتار نیست، بلکه پیش شرط رفتار است. نگرش ممکن است به صورت تمام درجات آمادگی از پنهانی ترین و مسکوت ترین رد عادات فراموش شده گرفته تا تنش یا جنبشی که فعالانه تعیین کننده ی یک رشته رفتارهای در حال به ظهور رسیدن ما باشد.

1 - Allport

2 - Chave

3 - Lundberg

4 - Cantril